

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

จันทกินนร คำฉันท์ เป็นวรรณคดีซึ่งมีเนื้อเรื่องมาจากจันทกินนรชาดก ชาดกเรื่องจันทกินนรนี้ปรากฏอยู่ในชุดทศกนิทาย สุตตันตปิฎก และได้รับการอ้างอิงในพุทธประวัติตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อโปรดพุทธบิดา ในครั้งนั้นพระพุทธองค์ได้เสด็จไปโปรดพระนางพิมพาด้วย และได้ทรงยกเรื่องจันทกินนรชาดกมาครุสเทศนา เพื่อสรรเสริญคุณความดีของพระนางพิมพาว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระพุทธองค์อย่างมั่นคง

จันทกินนรชาดกเป็นชาดกที่มุ่งสอนเรื่องคุณสมบัติอันประเสริฐของสตรี คือความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี นอกจากคุณค่าด้านคำสอนดังกล่าว จันทกินนรชาดกยังเป็นชาดกที่มีคุณค่าทางค่านิยม คือบรรพคุณด้วยคาถาที่มีเนื้อห่าน่าประทับใจเมื่อผนวกกับความศรัทธาเพราะมีที่มาจากพระสูตร จึงปรากฏว่ามีผู้นิยมนำจันทกินนรชาดกนี้มาแต่งเป็นคำประพันธ์อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เห็นได้จากการที่ได้พบเรื่องจันทกินนรนี้หลายสำนวน และปรากฏอยู่ในรูปแบบคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ หลายชนิด เช่น คำหลวง คำฉันท์ กลอนอ่าน และบทละครตีกาพย์ เป็นต้น ปัจจุบันเรื่องจันทกินนรสำนวนต่าง ๆ เหล่านี้ (ยกเว้นบทละครตีกาพย์) ยังมิได้รับการตีพิมพ์ จึงยังมิได้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางนัก ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์และประเมินคุณค่า เพื่อเป็นการเผยแพร่วรรณคดีเรื่องนี้ต่อไป

วรรณคดีเรื่องนี้มีหลายสำนวน หลายรูปแบบ ผู้วิจัยได้เลือกนำมาศึกษาวิเคราะห์แต่เพียงรูปแบบเดียวและเฉพาะสำนวนเดียว คือ จันทกินนรคำฉันท์ เนื่องจากเห็นว่ามิได้มีลักษณะทางสำนวนโวหาร กลวิธีการประพันธ์ และรายละเอียดเนื้อหาของเรื่องน่าสนใจ สมควรที่จะนำมาศึกษา

ค้นฉบับของจันทกนิทร คำฉันท์เท่าที่ปรากฏรวบรวมไว้ในหอสมุดแห่งชาติมีดังนี้

1. เลขที่ 3 สมุดไทยคำ ขนาด 11x34x3.5 ซม. อักษรไทยเส้นกินสอ 54 หน้า หน้าละ 8 บรรทัด 1 เล่ม หอสมุดชื่อ พ.ศ. 2451 ตู้ที่ 114 ชั้นที่ 6/4 มัคที่ 11
2. เลขที่ 4 สมุดไทยคำ ขนาด 11x36.5x2 ซม. อักษรไทยเส้นกินสอ 52 หน้า หน้าละ 8 บรรทัด 1 เล่ม นายล้อมให้ พ.ศ. 2460 ตู้ที่ 114 ชั้นที่ 6/4 มัคที่ 11
3. เลขที่ 1 กระจ่างฝรั่ง อักษรไทยเส้นพิมพ์กติก 26 หน้า หน้าละ 24 บรรทัด 2 เล่ม สมบัติเดิมของหอสมุด ตู้ที่ 116 มัคที่ 64
4. เลขที่ 1 ไบลาน อักษรไทยเส้นจาร 91 หน้า หน้าละ 4 บรรทัด 1 ผูก สมบัติเดิมของหอสมุด ตู้ที่ 116 มัคที่ 71
5. เลขที่ 2 กระจ่างฝรั่ง อักษรไทยเส้นกินสอ 23 หน้า หน้าละ 24 บรรทัด 1 เล่ม สมบัติเดิมของหอสมุด ตู้ที่ 116 มัคที่ 64
6. เลขที่ 5 กระจ่างฝรั่ง ขนาด 13x20.5x2 ซม. อักษรไทยเส้นหมึก 73 หน้า หน้าละ 10 บรรทัด 1 เล่ม ใ้มาจากระทรวงธรรมการของหอพระสมุดวชิรญาณ พ.ศ. 2480 ตู้ที่ 116 มัคที่ 70

ในจำนวนค้นฉบับทั้งสิ้นนี้ (ยกเว้นค้นฉบับเลขที่ 5 กระจ่างฝรั่ง ซึ่งอยู่ในสภาพชำรุดมาก หอสมุดแห่งชาติไม่อนุญาตให้สำรวจหรือคัดลอกด้วยวิธีใด ๆ) อาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วนน ได้แก่ ค้นฉบับเลขที่ 3, เลขที่ 4, เลขที่ 1 กระจ่างฝรั่ง และเลขที่ 1 ไบลาน ส่วนหนึ่ง ค้นฉบับเลขที่ 2 กระจ่างฝรั่งอีกส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยได้เลือกส่วนเลขที่ 2 กระจ่างฝรั่งมาใช้ในการวิเคราะห์และประเมินค่า เนื่องจากมีความแตกต่างจากส่วนอื่นอย่างน่าสนใจ ความแปลกเด่นเฉพาะของส่วนนี้ได้แก่ การที่ผู้แต่งได้นำจันทกนิทร มาตีความหมายใหม่โดยอาศัยหลักธรรมสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นแกนความคิด และได้แสดงมโนทัศน์ทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับแบบแผนความประพฤติของบุคคลทั้งสตรีและสัตว์บุรุษทั่วไปอย่างน่าศึกษา ในแง่กลวิธีการประพันธ์ก็มีความแยบยลในการเสนอความคิดและอารมณ์ความรู้สึก จนสามารถทำให้จันทกนิทร คำฉันท์ส่วนนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่วนในค่านส่วนนวนโวหารจันทกนิทร คำฉันท์ส่วนนี้ก็มีความไพเราะคมคายกว่าส่วนอื่น

จันทกนิทร คำฉันท์ส่วนวนนี้ไม่ปรากฏหลักฐานที่ระบุอายุและประวัติความเป็นมา ทำให้ไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าเป็นวรรณคดีสมัยใดและใคร เป็นผู้แต่ง แต่เนื่องจากวรรณคดีคำฉันท์เรื่องนี้เป็นวรรณคดีคำสอนที่มีคุณค่าน่าสนใจ จึงได้กล่าวแล้ว จึงสมควรนำมาศึกษาวิเคราะห์ที่คุณค่าให้ประจักษ์ เพื่อจะได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายสืบไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์จันทกนิทรคำฉันท์ในแง่ลักษณะองค์ประกอบต่าง ๆ อันได้แก่ โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ทลอคจนมโนทัศน์ของผู้แต่ง เพื่อประเมินคุณค่า
2. ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ การใช้คำ และสุนทรียภาพในจันทกนิทรคำฉันท์ เพื่อประเมินคุณค่า
3. เผยแพร่จันทกนิทรคำฉันท์ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น

แนวเหตุผลหรือสมมติฐาน

จันทกนิทร คำฉันท์เป็นวรรณคดีที่ยังมิได้มีผู้ใดศึกษามาก่อน แต่เป็นเรื่องที่มีคุณค่าน่าสนใจควรแก่การ เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ใช้จันทกนิทร คำฉันท์ฉบับ เลขที่ 2 ซึ่งเป็นฉบับที่ตามหลักฐานว่า คัดลอกจากต้นฉบับเดิมของหม่อมสง่า ในการศึกษาวิเคราะห์

ขั้นตอนของการวิจัย

1. สรุปรวจต้นฉบับตัวเขียนเรื่องจันทกนิทร คำฉันท์
2. นำต้นฉบับทั้งหมดมาเปรียบเทียบเพื่อคัดเลือกส่วนวนที่เห็นว่ามีคุณค่ามากที่สุด
3. วางโครงเรื่องวิทยานิพนธ์
4. ศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้อย่างละเอียด นำมาวิเคราะห์และประเมินคุณค่า
5. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จัดเป็นหัวข้อ
6. เรียบเรียงเขียนเป็นวิทยานิพนธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาจันทกนิพนธ์คำฉันท์มีประโยชน์ในการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในค่าน
ทาง ๆ ของวรรณคดีเรื่องนี้ และเป็นการเผยแพร่วรรณคดีที่ยังมิได้รับการตีพิมพ์ให้
เป็นที่รู้จักแพร่หลาย อันจะเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าวรรณคดีเหล่านี้
เพื่อขยายขอบเขตความรู้ทางวรรณคดีไทยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น